

EDO ŠKULJ I JURIJ DOBRAVEC

ORGULJE SLOVENIJE**Srednja vas u Bohinju: Ars organi Sloveniae
(Jarina Bohinj) i Dobravec d.o.o.,
2018., 674 str.**

Najveće književno djelo o orguljama u Sloveniji predstavlja nova monografija *Orgulje Slovenije/Pipe Organs of Slovenia* – u ovom trenutku – vodećega autorskoga orguljaškoga tandema (prof. dr.) Ede Škulja i Jurija Dobravca. Njihov opsežni rad objavljen je u nakladi od 1094 primjerka po cijeni 83 € (oko 610 kn), što simbolično označava broj slovenskih orgulja obrađenih u knjizi. Pregled i popis sadrži samo one orgulje koje se nalaze isključivo unutar današnjih državnih granica Slovenije.

Škulj je autor izbora i pripreme teksta, a Dobravec autor fotografija, povijesti, podataka i grafika. Monografija je velikim dijelom prevedena na engleski jezik, što potpisuje prevoditelj Andrew Hayden. Kao temeljni zemljovid, na kojem su precizno označene sve lokacije orgulja u Sloveniji, autori su uzeli službeni zemljovid Geodetske uprave RS.

Monografiju je, na relativno bogatom papiru i u cijelosti u boji zbog fotografskih snimaka orguljaških ormara, orgulja u cjelini, crkava, notografije, grafikona, tabela, otisnula *Tiskarna knjigoveznica Radovljica*. Predgovore izdanju napisali su Slovenci Jurij Bizjak i Lojze Lebič te Nijemac Martin Kares. U kolofonu su autori naveli čak i primjer citiranja njihove knjige: *Škulj Edo in Dobravec Jurij: Orglje Slovenije. Pipe Organs of Slovenia. Jarina Bohinj – Ars Organi Sloveniae, 2018*. Zbog aktualnosti medijskoga vremena i prostora, upozorili su i na dodatne sadržaje, prijevode i napomene tekstu koji su dostupni na mrežnoj stranici www.orglje.si.

Monografija je podijeljena na šest poglavlja, prije kojih dolaze *Počasti i zahvale* te nekoliko dodataka: *Kazala, Prilog* (sa osobnim imenima, mjestima i izvorima). Koparski biskup dr. Jurij Bizjak svoju je uvodnu riječ naslovio »Kraljica glazbala« (str. 7), što najbolje označava taj glazbeni instrument. Skladatelj i akademik Lojze Lebič svoje je, gotovo kontemplativno razmišljanje naslovio »Musica praeludium viate aeternae/Glazba je uvod u vječni život« (9). Evangelik i predsjednik njemačkoga saveza orguljaških stručnjaka dr. Martin Kares napisao je tekst na izvornom njemačkom jeziku (a izdavači su ga preveli na slovenski jezik) »Raznolikost baštine – orguljaška kultura u Sloveniji« (11-12). Potom slijedi zahvala autora brojnim suradnicima, savjetnicima, pomoćnicima...: »... mnoštvu pojedinaca i ustanova...« – kako su naveli sami autori – i vjerskim i civilnim kao i ostalim (13).

Povijesni pregled – orgulje u Sloveniji (str. 15–40 = 26) prvo je poglavlje knjige, bogato likovno opremljeno. Taj pregled počinje od glazbene (crkvene) i orguljaške zaštitnice sv. Cecilije te sv. Jeronima, tj. od 3. st. p. Kr. nadalje. Slijede *Raskrižje srednjega vijeka*, *Iz renesanse u visoki barok*, *Kasni barok*, *Kranjska*, *Štajerska i Koruška*, *Primorska*, *Klasicizam*, *Cecilijanizam*, *Poslije Velike vojne* i *Samostalna Slovenija*. Taj je dio u cjelini i konsekutivno preveden na engleski jezik. U *Obliku* (41–50 = 10) autori obrazlažu (opet na engleskom i slovenskom jeziku) sustav po kojem će predstaviti i kategorizirati orguljaški instrumentarij u Sloveniji: od ideje, preko ishodišta, namjena i ciljeva, kataloga, mjesta, podataka o orguljama, fotografija, veza sve do oznaka tonova po opsegu klavijatura.

Slijedi najopsežniji dio, koji na nekoliko stotina stranica (51–658 = 608), prikazuje cjelokupan navedeni repertoar orguljaških instrumenata u Sloveniji. Po abecednom redu mjesta u kojima se nalaze (od A do Ž, zapravo od Adlešiča pa sve tamo do Žužemberka), predstavljene su orgulje od mjesta – patrona župne crkve, godine izgradnje (orgulja) i autora (orguljaša; sve na lijevoj strani naslova), evidencijskoga broja baštine – zgrade do oznake dominantne upotrebe orgulja: kućne ili privatne, za školovanje, u javnim ustanovama, koncertne orgulje, liturgijska upotreba, muzejski eksponat, nepoznato/nije u upotrebi i ostalo ili ruine instrumenata.

Za sve predstavljene orgulje navedeno je više oznaka, tj. sve one po kojima određeni instrument stoji na sasvim određenom i konkretnom mjestu. Ispod fotografije ormara, orguljaškoga prosenija ili čak cjelokupnih orgulja (zavisu od njihove veličine) navedeni su za svaki predstavljenu instrument opisi i zanimljivosti, broj klavijatura (manuali), tip sviračke trakture, dispozicija registara, pedale i njihovi opsezi te opsezi klavijatura, povezana mjesta i naslovi

internetskih stranica. Slikovno i tekstualno predstavljanje svakoga instrumenta je s obzirom na svu njihovu različitost vrlo raznoliko: od početka pa sve do današnjih dana, za koje je u Sloveniji (poslije 1991.) nastao cijeli niz privatnih izrađivača, orguljara. Fotografije najvećih instrumenata stavljene su preko cijelih stranica knjige, kao i na više stranica: npr. *Cankarjev dom* u Ljubljani na tri stranice, ljubljanska katedrala predstavljena je na pet stranica, župna crkva Gospodinova navještenja Mariji kod Tromostovja na tri stranice, mariborska katedrala također na tri stranice itd. Manje orgulje predstavljene su u manjim opsezima (npr. dvoje do troje orgulja na jednoj stranici).

Pregled (559–674 = 15), na slovenskom i engleskom jeziku, donosi orguljare, tj. izrađivače instrumenata, starost i tipove traktura,¹ veličinu, povijesno značenje, skrbnike i upotrebu, i na kraju sve (slovenske orguljarske) radionice, koje su postojale do 2018. godine: (Anton) Škrabl, (Tomaž) Močnik, *Maribor* (Andrej Dvoršak s.p.), (Boštjan) Černe, (Simon) Kolar, (Drago) Lukman, (Branko) Košir i (Marijan) Bukovšek.

U *potpisu* (675–678 = 3) predstavljena su oba autora (prof. dr. Edo Škulj, r. 1941., i Jurij Dobravec, r. 1965.).

Naslovnica je bogata minijaturama snimaka orguljaških ormara u župnoj crkvi sv. Marije u Vojniku, katedrale u Novom Mestu i Ljubljani i župne crkve sv. Nikolaja u Budanjama (kod Ajdovščine). Stražnju stranu korica krasi lik kralja Davida i sv. Cecilije iz godine 1980. argentinske grafičarke Amalije Perez Molek.

Priloženi separat, prilog *Orgulje Slovenije* (23 str.) donosi imensko kazalo orguljara i radionica u Sloveniji (opet po abecednom redu). Za svih 160 popisanih autora, izrađivača orguljaških in-

¹ Postrojenje kod orgulja koje prenosi pritisak na tipke k zračnicama i kancelama (= pregradci u zračnicama orgulja koje vode zrak k cijevima).

strumenata na 5 str. (P₃ – 6) popisani su kratki nazivi (i drugi nazivi i imena), razdoblje i područje² djelovanja. Najviše instrumenata izradili su stariji orguljari: Josip Brandl, Franc Dev, Franc Goršič, Alois Hörbiger, Janez F. Janeček, Ivan Milavec, Franc Naraks, Peter Rumpel, potom članovi (otac, sinovi i braća) poznate orguljarske obitelji Zupan: Ivan, Ignacij stariji i mlađi.

Od mlađih istaknutih predvodnika to su: Franc Jenko, Simon Kolar, Andrej F. Malahovski, *Mariborska biskupska orguljarska radionica*, Tomaž Močnik, Anton Škrabl i dr.

Slijede zemljovid, na kojima je moguće razabrati sva sela i zaselke po određenim područjima s točnim (brojnim) podacima o položaju svih obrađenih i predstavljenih orgulja u knjizi (P₇ – 17 = 11 str.).

Slijede *Ključni izbori i dodatno pojašnjenje*, prijevod na slovenski jezik već navedenoga engleskoga prevoditelja, ključ za čitanje predstavljenih podataka o pojedinim orguljama, engleski prijevodi najčešćih i tipskih stručnih (crkvenih, glazbenih i dr.) izraza i na kraju još kratice; opet dvojezično na slovenskom i engleskom jeziku.

Monografija donosi najcjelovitiji i najkompleksniji pregled orgulja u Sloveniji kao i »slovenskih« orgulja na tom području. Ne samo zbog stalnoga pogledavanja, naginganja kroz europski prozor (tekstovi na engleskom jeziku), nego zbog predstavljene tematike, taj je rad među najvrjednijim uopće u slovenskoj organologiji. Iako u Sloveniji postoji nekoliko radova takve vrste, ni jedan nije ni po opsegu ni po kvaliteti poput *Orgulja Slovenije*. Oba su autora svojim (inovativnim) pristupima stvorila monografiju koja po više kriterija nadilazi sve ono što su Slovenci imali do sada. Europeizacija slovenskih orgulja tako je stupila na pročelje i ponovo nam prika-

zala sjaj toga instrumenta s tisuću svirala i time samo još jednom potvrdila da su orgulje u Sloveniji doista kraljica instrumenata. S time je izravno povezana i razina cjelokupnoga slovenskoga orguljaštva: od produkcije (skladbe) i reprodukcije (izvedbe, koncerti, diskografija) do pedagogije.

Sve su te nabrojene discipline zbog dobrog stanja i broja orguljaških instrumenata u Sloveniji na jako visokoj i europski usporedivoj razini. Stoga je monografija i posljedica, ali i uzrok visoke orguljaške kulture u Sloveniji, od nekada pa do danas. Ne samo zbog sjaja kulturne, posebno glazbene baštine, nego i zbog preplitanja svih navedenih čimbenika: od orguljarskih radionica i instrumenata te relativno dugoga povijesnoga razvoja, zbog uloge Crkve koja je u davnini odigrala pozitivnu ulogu na tom području i na kraju zbog općenite kulturne, a posebno glazbene svijesti u cijeloj vertikali glazbenoga školstva u Sloveniji.

Kompleksna orguljarska dostignuća kako u okviru percepcije tako i recepcije (slovenske) orguljaške glazbe vide se na svakom od 1094 predstavljena primjerka orgulja, isključivo po zaslugama uspješnoga autorskoga književnoga (monografskoga) tandema Edo Škulj – Jurij Dobravec. Podrobne i dodatne informacije mogu se dobiti u skladu s najnovijom IKT³ i na mrežnoj stranici www.orgle.si.

Franc Križnar

² Pokrajine, države, gradovi idr.

³ Informacijsko-komunikacijska tehnologija.